

EU:n ja USA:n välille neuvotellaan uudenlaista kauppasopimusta

EU:n ja USA:n neuvottelemassa vapaakauppasopimuksessa keskitytään poistamaan Non-Tariff Measures-kaupanesteistä (NTM) johtuvia lisäkustannuksia ja rajoituksia tavaroiden ja palveluiden ulkomaankaupalle sekä investointivirroille. Tämä tekee kyseisestä sopimuksesta ensimmäisen laatuaan. Samalla keskittyminen sääntelyyn liittyviin kysymyksiin ja markkinakilpailun avaamiseen hankaloittaa kyseisen sopimuksen taloudellisten vaikutusten arviointia. Vain paremman informaation avulla tutkijat voisivat kunnolla huomioida taloudellisissa vaikutuslaskelmissa NTM-esteiden kolme kriittisintä kohtaa: kustannus- ja tuottovaikutukset, NTM-esteiden vähentämisen todennäköisyyden ja niiden vaikutukset kolmansille osapuolille.

EU:n ja Yhdysvaltojen välisen vapaakauppasopimuksen eli TTIP -sopimuksen (*Transatlantic Trade and Investment Partnership*) neuvottelut aloitettiin noin vuosi sitten ja niissä keskustellaan hyvin laajoista, useita toimialoja koskevista kansainvälisen kaupan esteiden poistoista. Suomessa julkinen keskustelu on keskittynyt suurelta osin vain sopimuksen yksittäiseen kohtaan eli investointisuojaan ja sijoittajien ja valtion välisiin selvittelymekanismeihin. Aihe on tärkeä, mutta kyse on myös paljosta muusta. Tässä artikkelissa tarkastelen, mistä TTIP -sopimuksessa on laajemmin otettuna kysymys ja minkä takia kyseinen sopimus ja sen taloudelliset vaikutusmekanismit eivät ole suoraan verrannollisia aikaisempiin vapaakauppasopimuksiin.

NON-TARIFF MEASURES (NTMS) JA NON-TARIFF BARRIERS (NTBS)

TTIP -vapaakauppasopimus tavoittelee esteiden poistamista EU:n ja USA:n väliseltä tavaroiden ja palveluiden kaupalta sekä investointivirroilta. Varsinaiset tuontitullit näiden alueiden välillä ovat jo melko vähäisiä, joten niiden poistamisella saataisiin vain pieniä lisähyötyjä. Tavaroiden ja palveluiden kauppaa sekä kansainvälisiä investointeja haittaavat kuitenkin edelleen useat muut kaupan esteet, joihin viitataan nimikkeellä *Non-Tariff Measures*, NTM -esteet.

Tavoitteena on poistaa EU:n ja USA:n väliltä varsinkin sääntelystä johtuvia kaupan esteitä eli NTM-esteitä.

Kyseinen termi on sisällöllisesti hyvin laaja. Se sisältää kaikki muut kuin tariffiperusteiset säännöt ja menettelytavat, jotka vaikuttavat ulkomaankaupan kustannuksiin ja/tai määrään ja sitä kautta tavaroiden, palveluiden ja investointien kansainvälisiin virtoihin. Toisin sanottuna kyseinen termi viittaa sekä tullimenettelyihin että laajaan määrään säännöistä ja menettelyistä aiheutuviin kaupanesteisiin ja -hidasteisiin. Näitä ovat esimerkiksi rajoitukset ulkomaisen yritysten toimille, julkisten hankintaprosessien säännöt ja menettelyt, yritystuet oman maan yrityksille, turvallisuus- ja tuotesäännökset, terveys- ja kasvinuojelutoimet, lisensointi- ja patenttisäännökset sekä niiden menettelyt, säännösten vaihtelu (osa-)valtiosta toiseen, kansallisuusvaatimukset, alkuperäsäännökset sekä tutkintotodistusten

*Saara Tamminen
muistuttaa, että osa nyt
purettaviksi esitetyistä
kaupanesteistä lähinnä
rajoittaa kilpailua markki-
noilla ja nostaa markkinoilla
jo toimivien yritysten
monopolistisia
voittoja.*

NYKYISET NTM-ESTEET SAATTAVAT NOSTAA KAUPATTAVAN TUOTTEEN HINTAA JOPA MONIA KYMMENIÄ PROSENTTEJA VERRATTUNA HINTAAN SEN ALKUPERÄMAASSA.

hyväksyntä. Sääntöjen ja menettelytapojen nopeat muutokset voidaan niin ikään katsoa NTM -esteiksi, koska ennakoitava ja vakaa toimintaympäristö on tarpeen kauppavirtojen ja investointien ylläpitämiseksi.

Suuri osa edellä mainituista NTM -kaupan esteistä on kuitenkin täysin laillisia, perusteltuja ja Maailman kauppajärjestön (WTO) hyväksymiä. Aikaisemmat vapaakauppasopimukset eivät ole sisältäneet NTM -esteisiin liittyviä neuvotteluita tässä laajuudessa.

Sen sijaan NTB- eli *Non-Tariff Barriers* -kaupanesteisiin liittyviä pykälä on jo nähty monissa vapaakauppasopimuksissa. NTB -esteet ovat vain osa NTM -termin sisältöä, vaikka kyseiset termit usein sekoitetaan toisiinsa. NTB -esteillä viitataan selvästi protektionistisiin rajoitteisiin kaupalle, ja niihin lukeutuvat muun muassa suorat yritystuet, vienti- ja tuontiesteet sekä tarpeettomat viivästykset tullimenettelyistä (UNCTAD 2013, 2). NTB -esteitä voidaan riitauttaa Maailman kauppajärjestössä, ja suurin osa sinne tuoduista riitatapauksista koskee nykyään niitä tuontitariffiriitojen sijaan. Esimerkiksi EU ja USA ovat kiistelleet WTO:ssa sekä Boeing- että Airbus-yhtiöiden saamista yritystuista.

Aikaisemmat vapaakauppasopimukset eivät ole sisältäneet NTM -kaupanesteisiin liittyviä neuvotteluita tässä laajuudessa.

TTIP -sopimus on siis ensimmäinen vapaakauppasopimus, johon ollaan sisällyttämässä laajat neuvottelut tariffeista sekä NTM- ja NTB -kaupanesteistä. Virallisessa neuvottelumandaatissa¹ tämä on ilmoitettu niin, että sopimuksella tavoitellaan kunnianhimoisia tuloksia: 1) markkinakilpailun avaamisessa, liit-

tyen varsinkin julkisten hankintojen menettelyihin, 2) sääntelyyn liittyvissä NTM- kysymyksissä ja NTB -esteiden poistamisessa ja 3) uusien sääntöjen, periaatteiden ja yhteistyömuotojen luomisessa globaalien kauppaan liittyvien kysymysten ratkaisemiseksi, jotta uusien laajojen NTB- ja NTM -esteiden syntyminen saataisiin estettyä.

MIKSI NTM-ESTEISTÄ HALUTAAN NEUVOTELLA?

Syitä neuvotteluille tällaisesta uudeltaisesta vapaakauppasopimuksesta EU:n ja USA:n välille on useita. Ensinnäkin NTM -esteistä koituvat lisäkustannukset ulkomaankaupalle voivat nousta toimialatasolla keskimääräisesti jopa 73 prosenttiin tuotteen hinnasta eli vastata 73 prosentin tuontitariffia.² Niiden aiheuttamat lisäkustannukset joidenkin

yksittäisten tuotteiden ja palveluiden viennille ja ulkomaisille investoinneille voivat olla vielä huomattavasti suurempia. Yleisesti ottaen toimialakohtaiset NTM -esteet nostavat viennin ja tuonnin kustannuksia muutamasta prosentista noin 30 prosenttiin kuten taulukosta 1 nähdään.

NTM -esteiden aiheuttamissa lisäkustannuksissa on myös suuria eroja riippuen siitä, ovatko kyseessä virrat EU:sta USA:an vai päinvastoin. (BERDEN ET AL. 2009) Vertailun vuoksi tuontitariffit ovat noin 0–15 prosenttia EU:n ja USA:n välillä tuotteesta riippuen, keskiarvon jäädessä muutama prosenttiin (FRANCOIS ET AL. 2013). Toisin sanoen NTM -esteiden luomien lisäkustannusten vähentämisellä voidaan saavuttaa merkittävämpiä taloudellisia vaikutuksia kuin pelkkien tariffien madaltamisella.

Taulukko 1. NTM-esteiden luomat lisäkustannukset vientituotteille toimialoittain vuonna 2009, % tuotteen hinnasta.

Toimiala	Vienti USA:sta EU:hun	Vienti EU:sta USA:an
Rahoituspalvelut	11,3	31,7
Liike-elämän palvelut ja ICT	14,9	3,9
Vakuutuspalvelut	10,8	19,1
Informaatio- ja viestintäpalvelut	11,7	1,7
Rakennuspalvelut	4,6	2,5
Taiteet, viihde ja virkistyspalvelut	4,4	2,5
Kemianteollisuus	23,9	21
Lääketeollisuus	15,3	9,5
Kosmetiikkateollisuus	34,6	32,4
Radio-, televisio- ja tietoliikennevälineiden sekä muiden sähkötuotteiden valmistus	6,5	6,5
Konttori- ja tietokoneiden valmistus	19,1	22,9
Autoteollisuus	25,5	26,8
Ilma-alusten valmistus ja avaruusteknologia	18,8	19,1
Elintarviketeollisuus	56,8	73,3
Metalliteollisuus	11,9	17
Vaate- ja tekstiiliteollisuus	19,2	16,7
Puu- ja paperiteollisuus	11,3	7,7
Keskiarvo	17,7	18,5

Lähde: Berden et al. (2009), taulukko 4.2.

NTM-ESTEIDEN PURKAMINEN HYÖDYTTÄISI ENITEN PIENIÄ JA KESKISUURIA YRITYKSIÄ.

Toiseksi tuotantoprosessien ja arvo-ketjujen maantieteellinen hajautuminen on vauhdittunut ja nykyään suurin osa ulkomaankaupasta on yritysten sisäistä kauppaa. Esimerkiksi EU:n viennistä Yhdysvaltoihin keskimäärin noin 60 prosenttia ja USA:n viennistä EU-maihin yli 20 prosenttia oli konsernien sisäisestä kauppaa vuonna 2009 (LANZ JA MIROUDOT 2011). Samalla palveluiden vienti on kasvanut merkittävästi. Tämä arvoketjujen maantieteellinen hajoaminen tarkoittaa, että laajoilla kaupanesteillä voidaan hankaloittaa merkittävästi myös oman maan yritysten toimintaa, jos ne nostavat tuonnin hintaa tai hidastavat tuotantoprosesseihin tarvittavien investointien, välituotteiden ja palveluiden virtoja.

Kolmanneksi pitää muistaa, että maailmalla on neuvotteluvaiheessa myös monia muita suuria vapaakauppasopimuksia. Esimerkiksi Aasiassa neuvoteltava ”Regional Comprehensive Economic Partnership” sisältäisi sekä Kiinan että Yhdysvallat ja koskisi noin 34 prosenttia maailman kauppavirroista (FONTAGNÉ ET AL. 2013).

MINKÄ TAKIA NTM:N ALENTAMINEN EI VAIKUTA TALOUTEEN SAMALLA TAVALLA KUIN TARIIFIEN ALENTAMINEN?

Julkisessa keskustelussa on esitetty näkemyksiä, että TTIP -sopimus olisi suuryritysten ajama hanke. Tutkimusten mukaan NTM -esteistä koituvat lisäkustannukset kansainväliselle kaupalle haittaavat kuitenkin suhteellisesti enemmän pieniä ja keskisuuria yrityksiä kuin suuria yrityksiä, koska sääntelystä johdettavat lisäkustannukset ovat usein euro-määräisesti yhtäläiset kaikille yrityksille. (BERDEN ET AL. 2009, FELBERMAYR ET AL. 2013, KAITILA JA KOTILAINEN 2013). Ulkomaankaupan kustannuksia välittömästi nostattavat NTM -esteet kattavat lisäksi vain osan kaikista NTM -esteistä.

Toinen osa NTM -esteistä lähinnä rajoittaa kilpailua markkinoilla ja nostaa

markkinoilla jo toimivien, yleensä hyvin suurten yritysten monopolistisia voittoja eli ne luovat ”ylituottoja” (rents). Osa tällaisista NTM -esteistä on luotu tahallaan protektionistisiksi syystä tai toisesta, mutta osan kohdalla säännöksiä luotaessa ei vain ole otettu huomioon niiden vaikutusta markkinarakenteseen. Yhdysvalloissa esimerkiksi ’Buy American Act’ on rajoittanut kilpailua. Suomessakin on keskusteltu muun muassa siitä, miten julkisten hankintasääntöjen monimutkaisuudet ovat keskittäneet julkiset IT-hankinnat muutamalle suuryritykselle.³

Tällaiset NTM -esteet muistuttavat taloudellisten vaikutustensa puolesta tuontikiintiöitä. Tuontikiintiöt ovat kuitenkin yleensä hyvin määriteltyjä. Voittoa nostavien NTM -esteiden kohdalla pitää taas ensin selvittää, miten paljon kyseiset kaupanesteet ovat luoneet ylisuuria voittoja ja mille toimialoille ja yrityksille nämä tuotot ovat kohdistuneet.

Tämä NTM -esteiden kaksoisluonne vaikeuttaa niiden taloudellisten vaikutusten arviointia. Mikäli kilpailurajoituksia poistetaan, niiden luomat monopolistiset voitot pienevät. Toisaalta ne yritykset, jotka pääsevät kilpailun avaamisen ansiosta uusille markkinoille, nettoavat. Samoin kuluttajat hyötyvät yleensä parempilaatuisista hyödykkeistä, suuremmasta valikoimasta ja hitaammas-ta hintojen noususta tai jopa alemmista hinnoista. Tariffimaisia lisäkustannuksia aiheuttavat NTM:t taas häiritsevät kaikkia yrityksiä, vaikkakin suhteellisesti eritavalla, ja ne nostavat vientituotteiden kuluttajahintoja.

Erilaiset säännökset EU:ssa ja USA:ssa luovat lisäkustannuksia niin ikään maiden yrityksille. Kolmansien osapuolten vientikustannukset laskisivat siis myös, jos esimerkiksi testauksia ja standardisointeja ei tarvitsisi tehdä erikseen joka (osa)valtiossa ja alueella samalle tuotteelle. Aikaisemmilla vapaa-kauppasopimuksilla ei ole ollut tällaisia

positiivisia vaikutuksia muiden maiden vientikustannuksiin. TTIP -sopimuksella voisi samalla olla parhaimmillaan positiivisia vaikutuksia maailmanlaajuisestikin, esimerkiksi ympäristöön, kuluttajansuojaa sekä työntekijöiden oikeuksiin liittyvissä kysymyksissä, mikäli EU:lla ja USA:lla olisi yhtenäiset korkean suojatason vaatimukset.

MISSÄ MITASSA NTM -ESTEISTÄ VOIDAAN PÄÄSTÄ EROON?

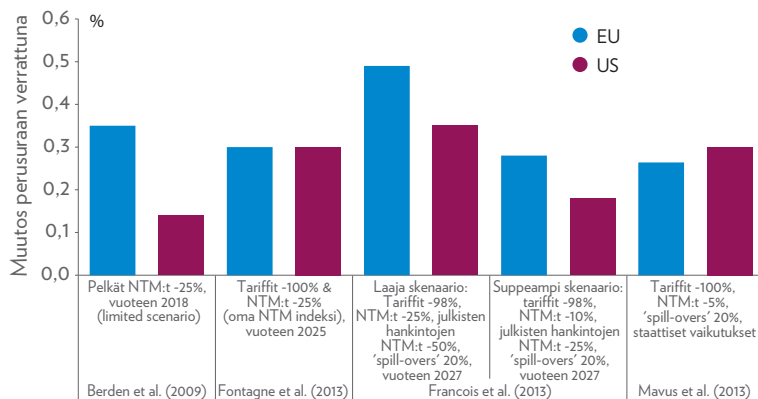
Suuri osa NTM -esteistä on hyvin monimutkaisia lainsäädännöllisiä kysymyksiä ja osa kulttuurista nousevia arvovalintoja, minkä takia monia säännöksiä ei haluta muuttaa tai se on hyvin vaikeaa. Lisäksi sääntöjen yhtenäistämisen tarkoitus ei ole madaltaa esimerkiksi kuluttajansuojaa tai ympäristöllisiä standardeja kummallakaan alueella⁴, niin kuin joissakin puheenvuoroissa on spekuloitu.⁵ Kyseisen sopimuksen ei ole tarkoitus hyödyttää vain yrityksiä vaan koko yhteiskuntaa. Näin yksittäisiinkin esteisiin liittyvät neuvottelut voivat kestää pitkään ja työllistää suuren määrän kummankin osapuolen asiantuntijoita.

Sääntöjen yhtenäistämisen tarkoitus ei ole madaltaa esimerkiksi kuluttajansuojaa tai ympäristöllisiä standardeja.

Jotta NTM -esteiden madaltamisen vaikutuksista saataisiin tehtyä taloudellisia arvioita, tarvitaan ensin arvioita siitä, kuinka paljon niiden aiheuttamia lisäkustannuksia voidaan käytännössä alentaa ja markkinakilpailua vapauttaa. Nämä ns. *actionability* -arvot kertovat, kuinka suuresta osuudesta eri NTM -esteitä on todennäköistä päästä molempia puolia tyydyttävään ratkaisuun. Asiantuntijoiden mukaan ei ole esimerkiksi oletettavaa, että EU ja USA pääsisivät

TTIP-SOPIMUKSEN TYÖLLISYYSVAIKUTUKSET OVAT PITKÄLLÄ AIKAVÄLILLÄ MELKO PIENIÄ.

Kuvio 1. TTIP:n vaikutus kotitalouksien reaalisiin tuloihin, eri tutkimukset ja skenaariot.

reaalisten tulojen on arvioitu nousevan minimissään 0,26 prosenttia ja maksimissaan 0,5 prosenttia verrattuna siihen, että TTIP -sopimuksesta ei saataisi sovittua.

TTIP-SOPIMUKSEN VAIKUTUS TALOUDEN RAKENTEeseen EU-MAISSA JA SUOMESSA
Valitettavasti ulkomaankaupan vapauttaminen luo usein sekä voittajia että häviäjiä varsinkin lyhyellä aikavälillä, vaikka keskimääräisesti katsottuna koko kansantalous hyötyisi. Tämä johtuu vaikutusten jakautumisesta eri tavoin sekä toimialojen välillä että niiden sisällä, ja siitä, että kaikki työntekijät eivät pysty siirtymään joustavasti toimialalta toiselle lyhyellä aikavälillä.

Pitkällä tähtäimellä voidaan kuitenkin olettaa, että valtaosa yhdeltä toimialalta vapautuvista työntekijöistä löytää uusia töitä toisilta toimialoilta ja siten työllisyysaste pysyy lähes vakiona. **FRANCOIS ET AL.** (2013) ovat arvioineet TTIP -sopimuksen toimialakohtaisia vaikutuksia pitkällä aikavälillä tällä oletuksella. Niiden pohjalta voidaan arvioida myös sopimuksen vaikutuksia Suomen talouden rakenteeseen ja työllisyyteen. Taulukko 2 näyttää heidän toimialakohtaiset laskelmansa liikevaihdon ja työllisyyden muutoksesta vuoteen 2027 mennessä. Mukana ovat niin ikään kyseisten toimialojen osuudet kaikkien toimialojen liikevaihdosta ja työllisyydestä Suomessa vuonna 2013.

Taulukosta 2 voi huomata, että suurimmalla osalla toimialoista TTIP:n vaikutukset ovat pieniä. EU:n alueella autoteollisuuden on arvioitu hyötyvän sopimuksesta suhteellisesti eniten. Suomessa taas työllisyyden on arvioitu lisääntyvän esimerkiksi rahoituspalveluissa, rakennusalaalla, muiden koneiden valmistuksessa ja muilla teollisuusaloilla. Toisaalta Suomessa sekä elektroniikkateollisuudelle että metalliteollisuudelle arvioidut negatiiviset vaikutukset voivat vaikuttaa lyhyellä aikavälillä jonkin verran työllisyyteen.

lähitulevaisuudessa yhteisymmärryksen geenimanipuloidujen (GMO) tuotteiden markkinoille päästämisestä.

Keskimäärin enintään puolet NTM -esteistä voitaisiin ratkaista neuvotteluilla, mutta eri toimialojen välillä näissä *actionability* -arvioissa on suuria eroja. Todennäköisempi vaihtoehto on, että NTM:n luomista kustannuksista ja kilpailurajoitteista voidaan poistaa vain noin 25 prosenttia (**BERDEN ET AL.** 2009). Sopimus ei siis poista kaikkia nykyisistä EU:n ja Yhdysvaltojen välisistä kaupanesteistä, vaan vain pienen osan niistä.

TTIP-SOPIMUKSEN TALOUDELLISTEN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Jotta TTIP:n taloudellisista vaikutuksista saadaan tehtyä kunnollisia arvioita, tarvitaan hyvin yksityiskohtaista tietoa siitä, mistä NTM-esteistä ollaan neuvottelemassa. Toisin sanoen kunkin NTM:n kustannus- ja tuottovaikutukset, alentamismahdollisuus sekä vaikutus kolmansille maille tulisi ottaa laskelmissa huomioon,

jotta arviot osuisivat edes oikeaan kokoluokkaan.

TTIP-sopimus voisi nostaa EU:n kotitalouksien reaalituloja keskimäärin vajaat puoli prosenttia.

Kyseisen sopimuksen taloudellisista vaikutuksista on tehty joitakin tutkimuksia, mutta vain muutama huomioi edes osan näistä komplikaatioista laskelmissaan. Kuvio 1 havainnollistaa näiden tutkimusten ja eri skenaarioiden arvioita TTIP:n vaikutuksesta EU:n ja USA:n kotitalouksien reaalisiin tuloihin. Kyseiset tutkimukset eroavat oletuksissaan esimerkiksi siinä, miten tariffien ja NTM:n oletetaan laskevan ja otetaanko kolmansille maille koituvia vientikustannusten alennuksia (*spill-overs*) huomioon vai ei. Eroistaan huolimatta kyseisten tutkimusten tulokset ovat kohtuullisen lähellä toisiaan. Esimerkiksi EU:n alueella kotitalouksien

TTIP -SOPIMUKSEN TALOUDELLISISTA, SOSIAALISTA JA YMPÄRISTÖLLISISTÄ VAIKUTUKSISTA KOKO EU:LLE ON KÄYNNISSÄ LAAJA TUTKIMUS.

Taulukko 2. Vaikutukset toimialoittain 2027 vuonna perusuraan verrattuna (Francois et al. 2013), laajin skenaario.

Toimiala	Muutos, liikevaihto, % vuoteen 2027, EU	Toimialan osuus liikevaihdosta Suomessa 2013, %	Muutos, työllisyys*, % vuoteen 2027, EU	Toimialan osuus työllisyydestä Suomessa 2013, %
Maatalous ja kalastus	0,06	2,3	0,07	4,5
Kaivostoiminta ja louhinta	0,02	0,4	-0,02	0,3
Elintarvikkeiden valmistus	0,57	2,8	0,28	1,5
Kemikaalit	0,37	3,1	0,08	1,3
Elektroniikkateollisuus	-7,28	6,7	-7,00	1,1
Autoteollisuus	1,54	0,4	1,27	0,2
Muiden kulkuvälineiden valmistus	-0,08	0,6	-0,23	0,3
Muiden koneiden valmistus	0,37	5,9	0,17	2,5
Metalliteollisuus	-1,50	4,9	-1,62	2,4
Puu- ja paperiteollisuus	0,08	5,5	-0,17	1,7
Muut teollisuusalat	0,79	4,7	0,51	2,2
Vesiliikennepalvelut	0,99	0,7	0,41	0,4
Ilmaliikenne	0,44	0,7	0,10	0,2
Rahoituspalvelut	0,42	1,7	0,12	1,5
Vakuutuspalvelut	0,83	0,6	0,57	0,4
Liike-elämän palvelut	0,25	14,1	-0,17	14,0
Informaatio- ja viestintäpalvelut	0,17	1,7	-0,15	1,3
Rakennuspalvelut	0,53	8,4	0,17	7,6
Taiteet, viihde ja virkistyspalvelut	0,26	3,7	-0,05	6,2
Muut palvelut	0,28	31,1	0,05	50,5
Työpaikkojen siirtyminen toimialojen välillä, siirtyvät/1 000 työllistä			8 / 1000	

Lähteet: Francois et al. (2013); Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito 2013.

* Rakenteellinen muutos, kokonaistyöllisyyden ei oleteta muuttuvan, painotettu keskiarvo korkeasti koulutettujen ja vähemmän koulutettujen työllisyysvaikutuksista toimialoittain.

Elektroniikkateollisuudessa tuote- ja turvallisuusstandardeihin liittyvät eriväisyydet muodostavat suurimmat NTM -esteet EU:n ja USA:n välillä, minkä takia myös kolmansien maiden vientikustannukset voivat laskea merkittävästi niiden yhtenäistyessä (ns. *spillover* -vaikutus). EU:ssa ja USA:ssa negatiiviset vaikutukset kyseisellä toimialalla aiheutuvatkin suurelta osin näistä *spillover*-vaikutuksista, jotka altistavat tuottajat kolmansien maiden kasvavalle kilpailulle. Tämä käy ilmi eri skenaarioita vertailemalla.

Esimerkiksi **BERDEN ET AL.** (2009) laskivat, että elektroniikkateollisuuden liikevaihto jopa nousisi EU:n alueella,

mikäli vain kyseisen toimialan NTM -esteitä puretaan. Jos taas kaikilla toimialoilla puretaan NTM -esteitä, myös heidän laskelmissaan elektroniikkateollisuuden liikevaihto laskee EU:ssa. Kyseiseltä toimialalta siirtyy silloin pääomaa ja työllisyyttä muille toimialoille, jotka kasvavat suhteellisesti enemmän. Suomen vuoden 2013 tilastot eivät kuitenkaan sisällä elektroniikkateollisuuden viimeisimpiä työvoiman vähennyksiä tältä vuodelta, joten TTIP -sopimuksen vaikutus jää täällä luultavasti suhteellisesti arvioitua pienemmäksi, koska kyseisen toimialan työntekijöitä on jo siirtynyt muille aloille.

Elektroniikkateollisuuden kehityksen takia arvio työpaikkojen siirtymisestä toimialalta toiselle vuoden 2013 lukujen perusteella on Suomessa hieman suurempi kuin EU:ssa keskimäärin. Suomessa siirtyy tämän hetkisen arvion perusteella 8 työpaikkaa jokaista 1 000 työllistä kohti toimialalta toiselle, kun EU:n keskiarvo on 5 siirtymää per 1 000 työllistä.

Globalisaation ja kaupan vapauttamisen on huomattu useissa tutkimuksissa myös lisäävän sekä palkka- että pääomatulojen tuloeroja maiden sisällä (esim. **EGGER JA KREICKEMEIER** 2012 ja **KLEIN ET AL.** 2013) Nämä tutkimustulokset ovat kuitenkin perustuneet oletukseen, että

ainoastaan vientikustannukset laskevat. Sitä, mitä tapahtuu työllisyystasolle ja tuloeroille, kun erilaisia NTM -esteitä puretaan ja monopolistiset voitot laskevat kilpailun lisääntyessä, ei ole vielä tutkittu tarpeeksi. Teoreettisten mallien pohjalta tuloerojen voi olettaa kasvavan ainakin hieman hitaammin kuin siinä tapauksessa, että pelkkiä vientikustannuksia alennettaisiin, mutta tämä on vain alustava arvio.

NEUVOTTELUIDEN LOPPUTULOKSEEN VOI VIELÄ VAIKUTTAA

Muun muassa sosiaalisten ja ympäristöllisten vaikutusten tutkimiseksi tarkemmin Euroopan komissio on jo käynnistänyt ns. TSIA -tutkimuksen (*Trade Sustainability Impact Assessment*) TTIP -sopimuksen taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristöllisistä vaikutuksista koko EU:lle. Kyseisen tutkimuksen tulisi antaa

neuvottelijoille tieteelliseen tutkimukseen perustuvia suosituksia siitä, kuinka sopimuksen arvioituja positiivisia vaikutuksia voidaan voimistaa ja negatiivisia vaikutuksia estää tai lieventää.

Olisi suositeltavaa, että myös suomalaiset kansalaisjärjestöt, yritykset, tutkijat ja julkiset organisaatiot osallistuisivat kyseiseen tutkimukseen aktiivisesti.⁶ Lisäksi olisi toivottavaa, että muillekin tutkijoille annettaisiin nykyistä yksityiskohtaisempia tietoja neuvottelukohteista, jotta aiheesta saataisiin tehtyä entistä parempia tutkimuksia ennen kuin neuvottelut saatetaan päätökseen. ■

Viihteet

1 EU-US High Level Working Group on Jobs and Growth (2013): Final Report, 11 helmikuuta, 2013. European Commission – MEMO/13/564,

15/06/2013: http://europa.eu/rapid/press-release-MEMO-13-564_en.htm.

2 EU:n elintarviketeollisuuden USA:ssa kohtamien NTM:n vaikutus keskimääräisesti kaikkien tuotteiden vientikustannuksiin on laskettu olevan noin 73 prosenttia suhteessa tuotteen hintaan.

3 Helsingin Sanomat 18.9.2012: "Suuret yritykset kahmivat julkiset tietohankkeet".

4 Vrt. European Commission, state of the TTOIP negotiations, July 2014, sivu 5: (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/july/tradoc_152699.pdf) ja Financial Times 13.10.2013: "Green and consumer groups voice fears over EU-US trade agreement".

5 Ks. esim. http://www.s2bnetwork.org/fileadmin/dateien/downloads/Brave_New_Atlantic_Partnership.pdf.

6 Tutkimus aloitettiin vuoden 2014 alussa ja sen on määrä valmistua saman vuoden joulukuussa. Tutkimuksella on nettisivut, joiden kautta sitä voi seurata ja siihen osallistua: www.trade-sia.com/ttip.

Kirjallisuus

BERDEN, K. & FRANCOIS, J. & THELLE, M. & WYMENGA, P. & TAMMINEN, S. (2009), Non-Tariff Measures in EU-US Trade and Investment – An Economic Analysis, Final Report for European Commission, Directorate-General for Trade.

<http://ideas.repec.org/p/lnz/wpaper/20090806.html>

EGGER, H. & KREICKEMEIER, U. (2009), Fairness, Trade, and Inequality", *Journal of International Economics*, 86, 184–196.

FELBERMAYR, G. & LARCH, M. & FLACH, L. & YALCIN, E. & BENZ, S. (2013), Dimensions and Effects of a Transatlantic Free Trade Agreement Between the EU and US, Executive Summary of the study commissioned by German Federal Ministry of Economics and Technology, CESifo Group.

www.bmw.de/EN/Service/publications,did=554970.html

FONTAGNÉ, L. & GOURDON, J. & JEAN, S. (2013), Transatlantic Trade: Whither Partnership, Which Economic Consequences?, CEPII Policy Brief No. 1.

www.cepii.fr/PDF_PUB/pb/2013/pb2013-01.pdf

FRANCOIS, J. & MANCHIN, M. & NORBERG, H. & PINDYAK, O. & TOMBERGER, P. (2013), Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment: An Economic Assessment, Centre for Economic Policy Research, London, commissioned for European Commission.

<http://ideas.repec.org/p/lnz/wpaper/20130401.html>

KAITILA, V. & KOTILAINEN, M. (2013), EU:n ja Yhdysvaltojen mahdollisen kauppaja- investointikumpanuus sopimuksen vaikutuksia suomalaiselle elinkeinoelämälle ja yhteiskunnalle, ETLA Raportit 8.

KLEIN, M. & MOSER, C. & URBAN, D. (2013), Exporting, Skills and Wage Inequality, *Labour Economics*, 24, 76–85.

LANZ, R. & MIROUDOT, S. (2011), Intra-Firm Trade: Patterns, Determinants and Policy Implications, OECD Trade Policy Papers No. 114.

MAVUŞ, M. & ODUNCU, A. & GÜNEŞ, D. (2013), The Possible Effects of Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) on Turkish Economy, MPRA Paper No. 51900.

<http://mpra.ub.uni-muenchen.de/51900>

UNCTAD (2013), Non-tariff Measures to Trade: Economic and Policy Issues for Developing Countries, New York: United Nations.

http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ditctab20121_en.pdf